

УДК 339.9:338.2:502.131.1
JEL: F01; F49
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-7-106-114>

ВПЛИВ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ НА ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

©2026 КУЗНЕЦОВ А. Е., ОТЕНКО І. П.

УДК 339.9:338.2:502.131.1
JEL: F01; F49

Кузнецов А. Е., Отенко І. П. Вплив розвитку циркулярної економіки на трансформаційні процеси в міжнародному бізнесі

У статті досліджено, як розвиток циркулярної економіки змінює архітектуру міжнародного бізнесу, глобальні ланцюги створення вартості, бізнес-моделі компаній, інвестиційні пріоритети та регуляторні підходи. Показано, що циркулярність перестала бути суто екологічною темою та перетворюється на чинник конкурентоспроможності, стійкості та доступу до ринків. У такому контексті зміни в життєвому циклі продукту «взяти – виробити – спожити – викинути» змінюються та розглядаються через ознаки його відтворення, ціннісної оцінки з боку споживача: екодизайн, сервісизацію, ремонтпридатність, повторне використання, ремануфактуру, цифрову простежуваність матеріалів, вторинну сировину. Для стратегічної орієнтації бізнесу це означає перехід від максимізації короткострокового обсягу продажів до управління цінністю матеріалів, компонентів і продуктів протягом усього життєвого циклу. Окрему увагу приділено європейському регуляторному контексту, глобальним індикаторам циркулярності та українському виміру цієї трансформації в умовах євроінтеграції, формування інституційних стимулів та відбудови національної економіки. Обґрунтовано, що для України циркулярна економіка має розглядатися не як додаток до екологічної політики та концепції соціальної відповідальності, а як базовий принцип стійкого економічного розвитку, реконструкції інфраструктури, промисловості, системи управління відходами й інтеграції в нові ланцюги вартості в міжнародному бізнес-середовищі.

Ключові слова: циркулярна економіка; міжнародний бізнес; бізнес-модель; довгострокова конкурентоспроможність; глобальні ланцюги вартості; екодизайн; зворотна логістика; ресурсоефективність; ESG; Україна; євроінтеграція.

Рис.: 4. Табл.: 2. Бібл.: 22.

Кузнецов Антон Едуардович – аспірант кафедри міжнародних економічних відносин та безпеки бізнесу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61165, Україна)

E-mail: anton.kuznetsov333@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4684-1768>

Отенко Ірина Павлівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин та безпеки бізнесу, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (просп. Науки, 9а, Харків, 61165, Україна)

E-mail: otenkoip@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7849-2381>

UDC 339.9:338.2:502.131.1
JEL: F01; F49

Kuznetsov A. E., Otenko I. P. The Impact of the Development of the Circular Economy on Transformational Processes in International Business

The article examines how the development of the circular economy is reshaping the architecture of international business, global value chains, corporate business models, investment priorities, and regulatory approaches. It is demonstrated that circularity has evolved beyond a purely environmental issue to become a key factor in competitiveness, resilience, and market access. In this context, the traditional «take-make-consume-dispose» product lifecycle is shifting; instead, the focus is towards aspects of regeneration and consumer-perceived value, such as eco-design, servicization, repairability, reuse, remanufacturing, digital material traceability, and the use of secondary raw materials. For the strategic orientation of a business, this entails a shift from maximizing short-term sales volume to managing the value of materials, components, and products throughout their entire lifecycle. Particular attention is paid to the European regulatory context, global circularity indicators, and the Ukrainian dimension of this transformation amidst the processes of European integration, the creation of institutional incentives, and the reconstruction of the national economy. It is substantiated that for Ukraine, the circular economy should be viewed not merely as an adjunct to environmental policy along with the conception of social responsibility, but as a fundamental principle of sustainable economic development, the reconstruction of infrastructure, industry, and waste management systems, and integration into new value chains within the international business environment.

Keywords: circular economy; international business; business model; long-term competitiveness; global value chains; eco-design; reverse logistics; resource efficiency; ESG; Ukraine; European integration.

Fig.: 4. Tabl.: 2. Bibl.: 22.

Kuznetsov Anton E. – Postgraduate Student of the Department of International Economic Relations and Business Security, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61165, Ukraine)

E-mail: anton.kuznetsov333@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4684-1768>

Otenko Iryna P. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of International Economic Relations and Business Security, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9a Nauky Ave., Kharkiv, 61165, Ukraine)

E-mail: otenkoip@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7849-2381>

Світова економіка входить у фазу, коли довгострокова конкурентоспроможність дедалі більше залежить не лише від ціни праці чи доступу до капіталу, а й від здатності бізнесу працювати в умовах ресурсних обмежень, кліматичних ризиків і жорсткішого регулювання. Концепція циркулярної економіки стала відповіддю на ці виклики, оскільки пропонує як альтернативу лінійній моделі «ресурси – виробництво – споживання – відходи» нову модель «мінімізації відходів», що складає ланцюг: «ресурси – екодизайн і виробництво – використання – ремонт/повторне використання – переробка».

Ellen MacArthur Foundation (міжнародна благодійна організація, яка розвиває та просуває ідеї циркулярної економіки) визначає циркулярну економіку як систему, що усуває відходи та забруднення, зберігає продукти та матеріали в обігу та сприяє відновленню природи [1; 2]. Відповідно до циркулярного підходу оновлюється концепція життєвого циклу продукту, змінюється логіка створення вартості та, крім традиційних ознак етапів процесу розробки інноваційного продукту, важливого значення набувають ознаки економічної життєздатності: екодизайну, сервісизації, ремонтопридатності, повторного використання, ремануфактури, цифрової простежуваності матеріалів, вторинної сировини.

Для міжнародного бізнесу це означає перехід від максимізації короткострокового обсягу продажів до управління цінністю матеріалів, компонентів і продуктів протягом усього життєвого циклу. Відповідно, трансформаційні процеси проявляються у глобальних ланцюгах вартості, інвестиційних рішеннях, структурі контрактів, сервісних моделях і вимогах до комплаєнсу [3; 4]. Особливо важливо те, що цей підхід підтримується міжнародними організаціями та законодавством ЄС, тобто для експортерів і виробників він стає не добровільним, а стратегічно необхідним [5–8].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Необхідність реалізації принципів циркулярної економіки, створення умов, стимулів у глобальному вимірі формує теоретичний погляд на неї як на міжнародну політику, що спрямовує економічний розвиток держави на ресурсоефективність, зменшення тиску на природні системи та сутнісне роз'єднання через виокремлення відмінності між економічним зростанням та інтенсивністю використання первинних ресурсів [9; 10].

У науково-прикладному сенсі модель циркулярної економіки ґрунтується на трьох пов'язаних ідеях. *Перша ідея* – усунення відходів ще на стадії проектування. *Друга* – максимальне подовження фази корисного використання продуктів і матеріалів. *Третя* – відновлення природних систем,

тобто врахування еко-системних обмежень і ролі біологічних циклів. З таких позицій циркулярність охоплює не тільки технічний цикл виробів, а й природні контури відновлення [6].

Для бізнесу теорія циркулярної економіки трансформується в конкретні моделі [3–5]. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) виділяє п'ять базових циркулярних бізнес-моделей: *circular supply*, *resource recovery*, *product life extension*, *sharing* та *product-service systems* [5; 6]. Кожна з перелічених моделей змінює спосіб отримання доходу, структуру витрат і характер взаємодії з клієнтом. Зокрема, *product-service systems* переводять компанію з ролі продавця одиниці товару на роль постачальника корисності або функції.

Теоретична цінність циркулярної економіки полягає ще й у тому, що вона поєднує екологічну, індустріальну та фінансову логіку. Підприємство, яке подовжує життєвий цикл продукції, зменшує залежність від дорогих ресурсів, легше адаптується до вимог ESG і створює нові сервіси з вищою маржинальністю. Саме тому циркулярність дедалі частіше розглядається не як витрата на відповідальність, а як джерело інноваційної конкурентної переваги міжнародних компаній. Згідно з логікою типології інновацій сталих бізнес-моделей, запропонованої М. Гайсдорфером та ін. [4], можна виділити чотири типи інновацій циркулярних бізнес-моделей: стартапи завдяки створенню нової організації з циркулярною бізнес-моделлю; трансформація бізнес-моделі як зміна поточної бізнес-моделі, що приводить до переходу на циркулярну бізнес-модель; диверсифікація бізнес-моделі через впровадження додаткової циркулярної бізнес-моделі без суттєвих змін наявних нециркулярних бізнес-моделей організації; придбання циркулярної бізнес-моделі визначається пошуком, придбанням та інтеграцією в організацію додаткової циркулярної бізнес-моделі.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ

Метою статті є комплексний аналіз впливу розвитку циркулярної економіки на трансформаційні процеси в міжнародному бізнесі та з'ясування значення цього процесу для України. Для досягнення мети використано методи теоретичного узагальнення, порівняльного аналізу, системного підходу, а також інтерпретацію міжнародних і вітчизняних аналітичних і нормативних джерел.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Міжнародний бізнес традиційно будувався навколо глобального розподілу праці: країни –

експортери сировини, виробничі хаби, логістичні центри та ринки кінцевого збуту. Циркулярна економіка ускладнює цю конфігурацію, адже вводить зворотні потоки матеріалів, компонентів та інформації. Ланцюги постачання стають не лінійними, а багатоконтурними. Тому компаніям доводиться керувати не лише прямим рухом товару, а й поверненням продуктів, сортуванням, ремонтом, відновленням і повторним введенням матеріалів у виробництво.

UNCTAD підкреслює, що циркулярна економіка є «ною нормою» для торгівлі та виробництва, оскільки формує міст між торгівлею товарами та торгівлею послугами [11; 12]. На практиці це означає зростання ролі сервісних функцій у міжнародних операціях: технічного обслуговування, модернізації, підписки, лізингу, логістики повернення, цифрового моніторингу стану продукції. Зовнішньоекономічна діяльність дедалі частіше включає комплексний життєвий цикл товару, а не лише момент його продажу.

Управлінський наслідок полягає в тому, що компанії змінюють критерії вибору постачальників, проектують продукти під ремонт і розбирання, інвестують у відстеження походження матеріалів та переглядають політику запасів. Цифрові інструменти, включно з цифровими паспортами продукції, системами відстеження матеріалів і даними про вуглецевий слід, стають частиною міжнародної комерційної інфраструктури. Таким чином, циркулярна трансформація бізнесу є водночас технологічною, логістичною та інституційною.

Крім зазначеного, циркулярність змінює розуміння ефективності. У лінійній моделі фірма може максимізувати прибуток завдяки прискорен-

ню продажів нових одиниць. У циркулярній моделі ефективність визначається здатністю зберігати цінність ресурсів, мінімізувати втрати, генерувати сервісну виручку та знижувати ризики дефіциту матеріалів. Це особливо важливо для секторів із високою матеріалоемністю, де коливання цін на сировину прямо впливають на конкурентоспроможність (табл. 1).

Поширення циркулярних моделей приводить до перебудови глобальних ланцюгів створення вартості. Якщо раніше ключовим питанням було мінімізувати собівартість у кожній окремій точці ланцюга, то тепер усе більшої ваги набуває здатність замикати цикли матеріалів. Це породжує потребу у зворотній логістиці, спеціалізованих центрах сортування, мережах ремонту, ремануфактури та рециклінгу.

Наслідком є часткова регіоналізація операцій. Багато циркулярних процесів – наприклад, ремонт, оновлення чи повторне складання – економічно доцільніше розміщувати ближче до споживача, а не в традиційних віддалених виробничих хабах. Це стимулює розвиток регіональних екосистем вартості та підвищує стійкість ланцюгів постачання в умовах геополітичних і транспортних ризиків.

Водночас глобальні компанії стикаються з новими вимогами до прозорості. Відстеження вмісту вторинних матеріалів, ремонтпридатності, наявності небезпечних речовин і походження компонентів стає частиною міжнародної контрактної практики. Таким чином, циркулярна економіка не скорочує глобалізацію як таку, але змінює її структуру: поряд із класичними ланцюгами виникають мережі відновлення, повторного використання та сервісного супроводу.

Таблиця 1

Порівняння лінійної та циркулярної моделей господарювання

Критерій	Лінійна модель	Циркулярна модель
Логіка використання ресурсів	Первинні ресурси домінують; відходи розглядаються як неминучий результат	Пріоритет збереження цінності матеріалів, повторного використання та вторинної сировини
Джерело доходу	Продаж нових одиниць продукції	Продаж функції, сервісу, оновлення, ремонту, повторного продажу
Логістика	Переважно прямий потік від виробника до споживача	Поєднання прямого та зворотного потоку: повернення, сортування, ремануфактура, рециклінг
Критерій ефективності	Максимізація обсягу продажів і зниження собівартості одиниці	Подовження життєвого циклу, скорочення втрат ресурсів, стійкість до шоків
Роль споживача	Кінцева точка збуту	Учасник циклу повернення, ремонту, повторного використання

Джерело: складено авторами.

Для країн, що прагнуть інтегруватися в європейські ланцюги постачання, це означає необхідність відповідати не тільки вимогам ціни та якості, а й вимогам циркулярності. Експортер повинен доводити, що його продукт сумісний із новими стандартами дизайну, пакування, простежуваності та управління відходами. Отже, ланцюг вартості стає не просто виробничо-логістичною системою, а системою відповідності.

Одним із найважливіших проявів циркулярної трансформації є *поява інноваційних бізнес-моделей*. Вони змінюють спосіб монетизації, розподіл ризиків між виробником і споживачем, а також роль післяпродажного сервісу. Модель *product-as-a-service* дозволяє компанії отримувати дохід не від продажу фізичного активу, а від надання доступу до його функції – наприклад, освітлення, мобільності, чистоти, програмного забезпечення чи виробничої потужності.

Перевага таких моделей полягає в тому, що виробнику стає вигідно проектувати довговічні, ремонтпридатні та енергоефективні продукти. Якщо компанія зберігає право власності на актив або пов'язує виручку з його тривалою роботою, вона зацікавлена у зменшенні поломок, втрат матеріалів і витрат на заміну. Це фундаментально відрізняється від логіки короткого циклу споживання, що підтримувала лінійну модель.

Окреме місце посідають моделі «*подовження життєвого циклу*»: *refurbishment*, *remanufacturing*, *resale* та *certified reuse*. Вони особливо перспективні в секторах електроніки, машинобудування, транспорту, меблів і промислового обладнання. Для міжнародного бізнесу це означає можливість створювати додаткові сегменти ринку з відносно нижчою матеріальною собівартістю та вищою доступністю для клієнта.

Шерінгові платформи та цифрові сервіси теж є складовою циркулярної економіки, хоча їхній внесок залежить від конкретного ринку. Успішні шерінгові моделі не просто збільшують інтенсивність використання активу, а й оптимізують парк продуктів, скорочують потребу у виробництві нових одиниць і змінюють поведінку споживача [13]. У міжнародному бізнесі це означає перехід від транзакційної логіки до логіки довгострокового контракту відносин.

Європейський Союз є одним із головних драйверів глобальної циркулярної трансформації. Новий План дій ЄС щодо циркулярної економіки, ухвалений у 2020 році, прямо визначає мету зробити економіку Європи чистішою та конкурентоспроможнішою, охоплюючи весь життєвий цикл продукції – від дизайну до вторинного викорис-

тання ресурсів [7]. Це означає, що циркулярність уже стала елементом економічної політики, а не окремою природоохоронною програмою.

Для міжнародного бізнесу європейське регулювання створює нову систему доступу до ринку. Компанії дедалі частіше повинні підтверджувати ремонтпридатність, вміст перероблених матеріалів, можливість безпечного демонтажу, екологічні характеристики пакування та відповідність даних про походження матеріалів. Таким чином, конкурентна боротьба зміщується у площину стандартів, простежуваності та здатності до швидкої адаптації.

Регуляторний тиск має двоїстий ефект. З одного боку, він підвищує короткострокові витрати підприємств на перебудову дизайну, документації, постачання та внутрішнього контролю. З іншого – створює бар'єри для менш адаптованих гравців і дає перевагу тим, хто раніше інвестував у стійкі моделі. Для багатьох компаній комплаєнс стає не реакцією на законодавство, а частиною ринкової стратегії.

У перспективі саме регулювання здатне прискорити міжнародну конвергенцію правил у сфері циркулярності. Це особливо важливо для країн – партнерів ЄС, включно з Україною, оскільки гармонізація вимог підвищує шанси їхніх підприємств інтегруватися в нові ланцюги створення вартості на основі сталості та цифрової прозорості [14].

Важливо зазначити, що циркулярна економіка змінює підходи до фінансування бізнесу. Інвестори та банки дедалі частіше оцінюють компанії за тим, наскільки їхні бізнес-моделі стійкі до дефіциту ресурсів, цінових шоків, регуляторного тиску та вимог щодо скорочення негативного впливу на довкілля. Саме тому циркулярні проекти все частіше потрапляють у поле уваги інструментів сталого фінансування [9; 10].

Європейський інвестиційний банк зазначає, що у 2020–2024 роках інвестував 5,1 млрд євро у 153 проекти циркулярної економіки в різних секторах [9]. Це важливий сигнал для ринку, оскільки циркулярність поступово інституціоналізується як окремий клас інвестиційних можливостей, пов'язаних із модернізацією виробництва, відходами, критичними матеріалами, ремонтом, рефабрикацією та цифровими рішеннями.

Із погляду ESG, циркулярна економіка впливає одразу на три блоки. В *екологічному вимірі* вона знижує відходоємність і потребу в первинній сировині (рис. 1). За даними [15], у 2018 році показник частки вторинних матеріалів у глобальній економіці становив 7,2%, а у 2021 році – 6,9%. В *управлінському вимірі* – підвищує прозорість ланцюгів постачання, вимоги до даних і внутрішнього контролю. У *соціальному вимірі* – може

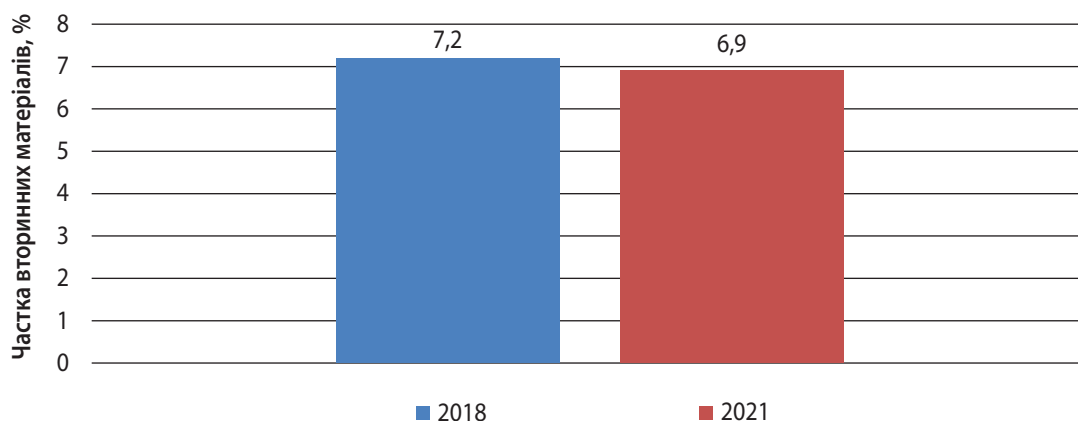


Рис. 1. Зміни показника частки вторинних матеріалів у глобальній економіці

Джерело: складено авторами за [15].

створювати нові робочі місця у сфері сервісу, ремонту, сортування, переробки та локальних виробничих екосистем.

Водночас циркулярність не гарантує інвестиційної привабливості автоматично. Для цього потрібні адекватні індикатори ефективності, доступ до капіталу, зрозуміла нормативна база та ринки збуту для вторинної сировини чи сервісних моделей. Саме тому фінансова життєздатність циркулярних проєктів значною мірою залежить від державної політики, інфраструктури та узгодженості стандартів.

Для України циркулярна економіка є особливо актуальною через поєднання трьох факторів: євроінтеграції, масштабних потреб відбудови та необхідності модернізації застарілої матеріально-енергоємної структури економіки. Закон України «Про управління відходами» № 2320-IX заклав сучасну рамку для переходу від фрагментарного поводження з відходами до ієрархії запобігання, підготовки до повторного використання, рециклінгу та інших операцій відновлення [16].

Національна стратегія управління відходами до 2030 року та новий Національний план управління відходами до 2033 року деталізують цілі та напрями розвитку сфери [17; 18] (рис. 2). Зокрема, уряд визначив серед цільових орієнтирів охоплення послугою з управління побутовими відходами щонайменше 85% населення до 2033 року, а також поступове розширення роздільного збирання та підготовки відходів до повторного використання та рециклінгу [19].

Український вимір циркулярності не можна розглядати без теми відбудови. За оновленою оцінкою Світового банку, Європейської Комісії, ООН та Уряду України, загальна потреба у відновленні та реконструкції зросла з 524 млрд дол. США у 2025

році до майже 588 млрд дол. США у 2026 році [20; 21] (рис. 3).

Такі масштаби означають, що країна не може дозволити собі виключно лінійний сценарій реконструкції, заснований на масовому споживанні первинних ресурсів і мінімальному повторному використанні матеріалів.

У цьому контексті циркулярна економіка стає інструментом не лише екологічної, а й макроекономічної політики. Переробка будівельних відходів, використання вторинних матеріалів, локалізація переробних потужностей, розвиток інфраструктури сортування, цифровий облік потоків матеріалів та стимулювання екодизайну можуть знизити вартість відбудови, скоротити логістичні витрати та створити нові внутрішні ринки (рис. 4) [22].

Першим сектором із найбільшим потенціалом є *будівництво та інфраструктурне відновлення*. Саме тут виникатиме найбільший попит на матеріали, а також найбільший обсяг уламків і відходів руйнувань. Циркулярний підхід передбачає сортування, лабораторну оцінку придатності, переробку інертних матеріалів, повторне використання елементів конструкцій і розвиток локальних переробних майданчиків. Це може суттєво зменшити навантаження на кар'єри, транспорт і бюджети.

Другим пріоритетним сектором є *агропродовольча система*. Тут циркулярність стосується біомаси, побічних продуктів виробництва, органічних відходів, біогазу, компостування, біодобрив та більш замкнених регіональних ланцюгів. Для нашої країни це особливо важливо з огляду на великий аграрний сектор і необхідність нарощувати додану вартість не тільки за рахунок експорту сировини, а й через переробку та біоекономічні рішення.



Рис. 2. Окремі цільові орієнтири Національного плану управління відходами до 2033 р.

Джерело: складено авторами за [19].

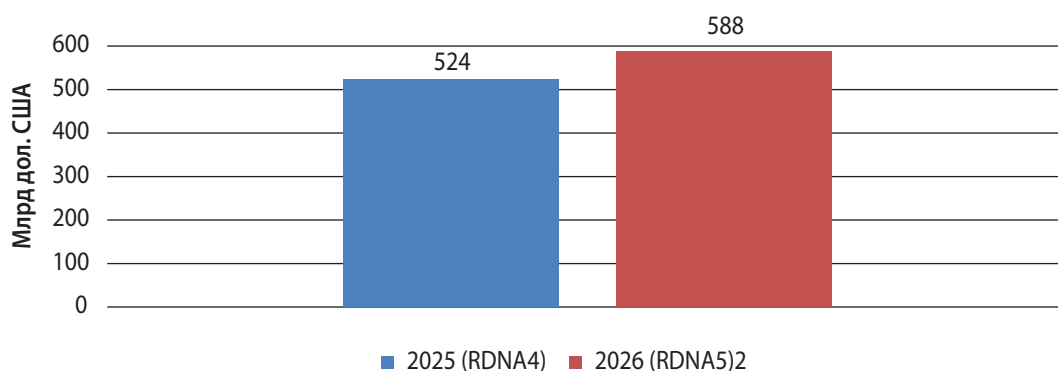


Рис. 3. Оцінка потреб України на відновлення та реконструкцію

Джерело: складено авторами за [20; 21].

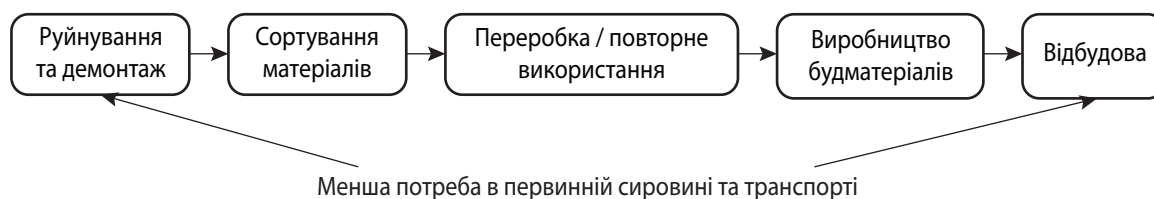


Рис. 4. Циркулярна логіка повоєнної відбудови України

Джерело: складено авторами за [22].

Третій сектор – *промисловість*. У машинобудуванні, металообробці, хімічній і легкій промисловості циркулярність може проявлятися через подовження строку служби обладнання, використання вторинних матеріалів, модернізацію компонентів, ремонт і перехід до сервісних моделей. Тут особливо важливими є стандарти якості вторинної сировини, доступ до фінансування та технологічне переоснащення.

Четвертий напрям – *муніципальна інфраструктура та система управління побутовими*

відходами. Саме тут вирішується питання охоплення населення послугами, роздільного збирання, тарифної моделі, логістики, локального ринку вторинних матеріалів і поведінки споживача. Без модернізації цієї сфери будь-яка національна стратегія циркулярності залишиться частковою.

Слід зазначити, що перехід до циркулярної економіки в Україні та в багатьох інших країнах супроводжується серйозними бар'єрами (табл. 2).

По-перше, *інфраструктурні обмеження*: нестача сортувальних ліній, станцій підготовки від-

Бар'єри та можливості циркулярної трансформації в Україні

Сфера	Ключові бар'єри	Потенційні можливості
Будівництво та відбудова	Недостатня система сортування уламків, брак локальних переробних потужностей	Повторне використання матеріалів, зниження логістичних витрат, локальні ринки будматеріалів
Побутові відходи	Нерівномірне охоплення послугами, слабе роздільне збирання	Розширення сервісу до 85% населення до 2033 року, розвиток муніципальної інфраструктури
Промисловість	Висока матеріало- та енергоємність, нестача інвестицій у модернізацію	Ремонт, ремануфактура, вторинні матеріали, вихід у циркулярні ланцюги ЄС
Агросектор	Низький рівень переробки органічних залишків	Біогаз, компостування, біопродукти з вищою доданою вартістю
Інституційне середовище	Потреба в підзаконних актах, стандартах і місцевій спроможності	Гармонізація з ЄС, донорська підтримка, зелене відновлення

Джерело: складено авторами.

ходів, ремонтних мереж, лабораторій і майданчиків для використання вторинної сировини.

По-друге, *ринкові бар'єри*: нерозвинені канали збуту вторинних матеріалів, нестабільна якість вторинної продукції, низька довіра бізнесу та споживача.

По-третє, *регуляторно-інституційні бар'єри*: повільне впровадження підзаконних актів, розрив між стратегічними документами та місцевою практикою, обмежені управлінські спроможності громад.

По-четверте, *фінансові бар'єри*: дефіцит довгих і доступних коштів для модернізації, відсутність достатніх стимулів для переходу до сервісних моделей і високі початкові капітальні витрати.

Разом із тим циркулярна економіка відкриває значні можливості [20]. Для бізнесу – це зниження матеріальних ризиків, нові сервіси, вихід на ринки з вищими вимогами до сталості та диверсифікація доходів. Для держави – скорочення обсягів захоронення, зменшення імпортозалежності, нові робочі місця та підвищення сумісності з ринком ЄС. Для громад – розвиток місцевої переробки, покращення якості середовища та додаткові бюджетні надходження.

Ключовий висновок полягає в тому, що бар'єри циркулярної трансформації не є підставою для відкладання переходу; навпаки, вони визначають необхідність системної координації між державою, бізнесом, донорами, містами та освітніми установами. Саме така координація здатна перетворити циркулярність на реальний механізм економічної модернізації.

ВИСНОВКИ

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні циркулярної економіки як системно-

го чинника трансформації міжнародного бізнесу, а не лише екологічного підходу до поводження з відходами. У статті відзначено, що циркулярність безпосередньо змінює глобальні ланцюги вартості, бізнес-моделі, регуляторні режими та інвестиційну логіку компаній.

Практичне значення результатів полягає в можливості використання висновків органами державної влади, підприємствами, громадами та інституціями розвитку. Для України особливо важливим є застосування циркулярних принципів у програмах відбудови, промислової модернізації, державних закупівлях, стратегіях регіонального розвитку та інтеграції до ринку ЄС.

З прикладного погляду результати статті можуть слугувати аналітичною основою для підготовки корпоративних стратегій циркулярного переходу, муніципальних програм управління відходами, галузевих дорожніх карт і навчальних курсів з міжнародного бізнесу та сталого розвитку.

Розвиток циркулярної економіки викликає трансформаційні процеси в міжнародному бізнесі. Він змінює конфігурацію глобальних ланцюгів створення вартості, посилює роль сервісизації, стимулює появу нових бізнес-моделей, змінює критерії інвестиційного оцінювання та підвищує значення регуляторного комплаєнсу. Із цього випливає, що циркулярність стає одним із нових джерел конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Для України циркулярна економіка є не допоміжною екологічною темою, а інструментом економічної стійкості та інтеграції до ринків ЄС. Умови повоєнної відбудови, нове законодавство у сфері управління відходами та стратегічні цілі до 2033 року створюють підґрунтя для того, щоб

циркулярні рішення стали основою відновлення будівництва, муніципальної інфраструктури, агропродовольчого сектора та промисловості.

Отже, подальші дослідження мають бути зосереджені на кількісному оцінюванні економічних ефектів циркулярних моделей у конкретних секторах, розробленні фінансово-економічних механізмів їх підтримки та вивченні того, як українські компанії можуть інтегруватися в європейські циркулярні ланцюги вартості. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Circular economy principles. *Ellen MacArthur Foundation*. 2024. URL: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy-principles>
2. The circular economy: introduction and overview. *Ellen MacArthur Foundation*. 2024. URL: <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/overview>
3. Gillabe J., Manshoven S. Business Models in a Circular Economy. *European Topic Centre Waste and Materials in a Green Economy*. 2021. URL: <https://www.cscp.org/publications/circular-business-models/>
4. Geissdoerfer M., Savaget P., Bocken N. M. P., Hultink E. J. The Circular Economy – A new sustainability paradigm? *Journal of Cleaner Production*. 2017. Vol. 143. P. 757–768. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.12.048>
5. Business Models for the Circular Economy. *OECD*. 2019. URL: https://www.oecd.org/en/publications/business-models-for-the-circular-economy_g2g9dd62-en.html
6. Resource efficiency and circular economy. *OECD*. 2025. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/resource-efficiency-and-circular-economy.html>
7. A new Circular Economy Action Plan: For a cleaner and more competitive Europe. *European Commission*. 2020. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0098>
8. Circular economy. *European Commission*. 2025. URL: https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy_en
9. Circular economy. *European Investment Bank*. 2025. URL: <https://www.eib.org/en/projects/topics/energy-natural-resources/circular-economy/index>
10. EIB takes part in World Circular Economy Forum 2025 to foster competitiveness and sustainable growth. *European Investment Bank*. 2025. URL: <https://www.eib.org/en/press/all/2025-205-eib-takes-part-in-world-circular-economy-forum-2025-in-brazil-to-foster-competitiveness-and-sustainable-growth>
11. Circular economy: The new normal? *UNCTAD*. 2021. URL: <https://unctad.org/publication/circular-economy-new-normal>
12. Circular economy for industrial development in Ukraine. *UNIDO*. 2026. URL: <https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2026-01/Circular%20Economy%20for%20Industrial%20Development%20in%20Ukraine.pdf>

13. Панченко Є., Самойленко А. Глобальні тренди розвитку шерінгової економіки в контексті соціалізації. *Міжнародна економічна політика*. 2023. № 1. С. 40–54. DOI: <https://doi.org/10.33111/iep.2023.38.02>
14. Світлана Гринчук: Для України циркулярна економіка – це не лише про рух вперед, це про фундамент «зеленого» відновлення країни. *Урядовий портал*. 04.06.2025 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/svitlana-hrynchuk-dlia-ukrainy-tsyrkuliarna-ekonomika-tse-ne-lyshe-pro-ruk-h-vpered-tse-pro-fundament-zelenoho-vidnovlennia-krainy>
15. Circularity Gap Report 2025. *European Circular Economy Stakeholder Platform*. 2025. URL: <https://circular-economy.europa.eu/platform/en/knowledge/circularity-gap-report-2025>
16. Закон України «Про управління відходами» від 20 червня 2022 р. № 2320-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>
17. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року» від 8 листопада 2017 р. № 850-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/820-2017-p#Text>
18. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного плану управління відходами до 2033 року та визначення такими, що втратили чинність, деяких актів» від 27 грудня 2024 р. № 1353-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1353-2024-p#Text>
19. Уряд затвердив Національний план управління відходами до 2033 року. *Урядовий портал*. 24.01.2025 р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdyyv-natsionalnyi-plan-upravlinnia-vidkhodamy-do-2033-roku>
20. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. *World Bank Group*. 2025, February 25. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
21. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. *World Bank Group*. 2026, February 23. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/02/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
22. Ukraine Relief, Recovery, Reconstruction and Reform Trust Fund (URTF). *World Bank Group*. 2025. URL: <https://www.worldbank.org/en/programs/urtf>

REFERENCES

- Ellen MacArthur Foundation. (2024). *Circular economy principles*. <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy-principles>
- Ellen MacArthur Foundation. (2024). *The circular economy: introduction and overview*. <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/overview>

- European Circular Economy Stakeholder Platform. (2025). *Circularity Gap Report 2025*. <https://circulareconomy.europa.eu/platform/en/knowledge/circularity-gap-report-2025>
- European Commission. (2020). *A new Circular Economy Action Plan: For a cleaner and more competitive Europe*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52020DC0098>
- European Commission. (2025). *Circular economy*. https://environment.ec.europa.eu/strategy/circular-economy_en
- European Investment Bank. (2025). *Circular economy*. <https://www.eib.org/en/projects/topics/energy-natural-resources/circular-economy/index>
- European Investment Bank. (2025). *EIB takes part in World Circular Economy Forum 2025 to foster competitiveness and sustainable growth*. <https://www.eib.org/en/press/all/2025-205-eib-takes-part-in-world-circular-economy-forum-2025-in-brazil-to-foster-competitiveness-and-sustainable-growth>
- Geissdoerfer M., Savaget P., Bocken N. M. P. & Hultink E. J. (2017). The Circular Economy – A new sustainability paradigm? *Journal of Cleaner Production*, 143, 757–768. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2016.12.048>
- Gillabe J. & Manshoven S. (2021). *Business Models in a Circular Economy*. European Topic Centre Waste and Materials in a Green Economy. <https://www.cscp.org/publications/circular-business-models/>
- OECD. (2019). *Business Models for the Circular Economy*. https://www.oecd.org/en/publications/business-models-for-the-circular-economy_g2g9dd62-en.html
- OECD. (2025). *Resource efficiency and circular economy*. <https://www.oecd.org/en/topics/resource-efficiency-and-circular-economy.html>
- Panchenko Ye. & Samoilenko A. (2023). Hlobalni trendy rozvytku sherinhovoi ekonomiky v konteksti sotsializatsii [Global trends in the development of the sharing economy in the context of socialization]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, 1, 40–54. <https://doi.org/10.33111/iep.2023.38.02>
- Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 1353-r. (2024, December 27). Pro zatverdzhennia Natsionalnoho planu upravlinnia vidkhodamy do 2033 roku ta vyznachennia takymy, shcho vtratyly chynnist, deiakykh aktiv [On approval of the National Waste Management Plan until 2033 and invalidating certain acts]. <https://zakon.rada.gov.ua/go/1353-2024-r#Text>
- Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy № 850-r. (2017, November 8). Pro skhvalennia Natsionalnoi stratehii upravlinnia vidkhodamy v Ukraini do 2030 roku [On approval of the National Waste Management Strategy in Ukraine until 2030]. <https://zakon.rada.gov.ua/go/820-2017-r#Text>
- Svitlana Hrynychuk. (2025, June 4). Dlia Ukrainy tsyrkuliarna ekonomika – tse ne lyshe pro rukh vpered, tse pro fundament «zelenoho» vidnovlennia krainy [For Ukraine, the circular economy is not just about moving forward, it is about the foundation of the country's "green" recovery]. *Uriadovi portal*. <https://www.kmu.gov.ua/news/svitlana-hrynychuk-dlia-ukrainy-tsyrkuliarna-ekonomika-tse-ne-lyshe-pro-ruk-h-vpered-tse-pro-fundament-zelenoho-vidnovlennia-krainy>
- UNCTAD. (2021). *Circular economy: The new normal?* <https://unctad.org/publication/circular-economy-new-normal>
- UNIDO. (2026). *Circular economy for industrial development in Ukraine*. <https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2026-01/Circular%20Economy%20for%20Industrial%20Development%20in%20Ukraine.pdf>
- Uriadovi portal. (2025, January 24). *Uriad zatverdvyv Natsionalnyi plan upravlinnia vidkhodamy do 2033 roku* [The Government approved the National Waste Management Plan until 2033]. <https://www.kmu.gov.ua/news/uriad-zatverdvyv-natsionalnyi-plan-upravlinnia-vidkhodamy-do-2033-roku>
- World Bank Group. (2025). *Ukraine Relief, Recovery, Reconstruction and Reform Trust Fund (URTF)*. <https://www.worldbank.org/en/programs/urtf>
- World Bank Group. (2025, February 25). *Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released*. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
- World Bank Group. (2026, February 23). *Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released*. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/02/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
- Zakon Ukrainy № 2320-IX. (2022, June 20). Pro upravlinnia vidkhodamy [On Waste Management]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2320-20#Text>

Дослідження не отримувало зовнішнього фінансування.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Інструменти генеративного ШІ не використовувалися при написанні рукопису.

Стаття надійшла до редакції / Received: 10.07.2026

Статтю прийнято до публікації / Accepted: 24.07.2026

Оприлюднено / Published: 17.08.2026